

Д.е.н. Макуха С.М.

*Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, Україна*

Спеціальні технологічні зони у світових інноваційних процесах

Лауреат Нобелівської премії С. Кузнец відзначав, що економічне зростання країни починається з науково-технічного прогресу. На думку вченого, новою рисою, що характеризує нинішню епоху, є розширення застосування науки для вирішення проблем економічного виробництва. Економічне зростання може бути визначене як довгострокове збільшення можливостей задовольняти все більш різноманітні потреби населення в продуктах економічної діяльності. Ця зростаюча спроможність заснована на розвитку техніки й технології, на необхідних змінах в інституціональній структурі й ідеології [1, с. 9-12].

Фундаментальні основи економіки, згідно з якими кількісні та якісні характеристики виробництва визначають можливості споживання громадян, суттєво зміцнюються з переходом держав на інноваційний шлях розвитку. Однак глобалізм сучасного світу, на жаль, не звільняє його від неоднорідності і нерівномірності економічного розвитку. Внаслідок цього економічні, політичні та соціальні умови розбудови інноваційної моделі різних країн неоднакові. Зрозуміло, що промислово розвинуті країни з доволі високим рівнем людського розвитку та давніми традиціями демократії і верховенства права мають більше можливостей для фінансового, інституціонального та організаційного забезпечення реалізації інноваційної моделі порівняно з трансформаційними країнами та такими, що розвиваються.

Однак навіть в умовах дефіциту капіталів, спрямованих на нагромадження, людство успішно застосовує певні форми організації економіки, які спроможні протягом короткого періоду успішно вирішити цю досить складну проблему. Мається на увазі спроможність країн здійснити технологічний прорив за допомогою технопарків.

Міжнародна асоціація наукових парків (International Association of Sciences Parks – IASP) розробила поняття наукового парку як керованої професіоналами інституціональної структури, покликаної підвищити добробут нації на основі сприяння інноваціям і конкурентоспроможності. Для досягнення зазначених цілей науковий парк сприяє і управляє потоком технологій і знань університетів, дослідницьких інститутів, фірм; стимулює створення й діяльність інноваційних фірм на основі процесів інкубації й росту; надає інші послуги з наданням висококласних приміщень і об'єктів для резидентних компаній [2, с. 95].

Саме технологічні парки відіграли вирішальну роль у забезпеченні

високих і стабільних темпів економічного зростання Китаю, збільшенні експортних можливостей країни, досягненні значних масштабів і нової якості іноземного інвестування, яке дозволило здійснити технологічну модернізацію промисловості, вийти на світовий ринок нових технологій. Важливо відзначити, що такі результати стали можливими при найактивнішій участі держави в процесі створення й функціонування технопарків. Цей елемент інноваційної інфраструктури активно і результативно використовує й сучасна Індія, де розповсюджені експортні виробничі зони інноваційного спрямування.

У середині 1980-х років в Індії прийняли програму STPI – Software Technology Parks of India. Згідно з програмою, для Іт-інвесторів повністю скасовувався податок на землю, тобто під будівництво технопарків земля віддавалася безкоштовно. Більше того, всі Іт-компанії протягом перших десяти років діяльності звільняються від податку на прибуток, ввізного мита й ПДВ. У наступні п'ять років податок на прибуток становить 7%, потім поступово зростає, але не перевищує 33%. Оподаткування доходів співробітників компаній-резидентів технопарків теж пільгове. Як відомо, Індію не можна віднести до багатих держав. Валовий внутрішній продукт на душу населення в країні відповідно до паритету купівельної спроможності наразі становить лише 3900 дол. Однак, незважаючи на гостроту соціальних проблем і масову бідність населення, держава свідомо йде на бюджетні втрати, створюючи особливо сприятливі умови для Іт-галузі. Фактично, не отримуючи податкових надходжень від діяльності технопарків, вона має суттєві надходження коштів від їх зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, у 1985 році дохід від Іт-послуг в Індії оцінювався 1 млн дол, у 2000 році оборот галузі становив 30 млн. дол. сьогодні – 100 млрд. дол. [3].

Рух у напрямку економічного реформування сприяв створенню технологічних парків у Білорусі, Україні, Росії та інших країнах СНД. Останнім часом у багатьох країнах цього регіону були створені правові та організаційні основи для розвитку цієї форми господарювання. Однак існує дуже багато проблем політичного, юридичного, психологічного та організаційного характеру, які гальмують цей процес. В Україні перші технопарки з'явилися в 2000 році. Відповідно до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», сьогодні в Україні діє 16 технопарків.

Функціонування технопарків в Україні дало певні позитивні результати, проте високу ефективність свого функціонування показали лише 3 технопарки України – «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона», «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка і сенсорна техніка» та «Інститут монокристалів», питома вага яких у загальному випуску інноваційної продукції становить 99,3% [4, с. 247-254]. Їх подальший розвиток значною мірою визначається ставленням держави до цього дієвого інструменту забезпечення інноваційної діяльності. Не можна не погодитися з Головою Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України Семиноженко В.П., який переконаний, що трансфер технологій й

інновацій – це державна політика, а технопарки – це державний інструмент впровадження інновацій в економіку. Інноваційний проект – це не простий бізнес-проект. У нього досить більша видаткова частина й чимало ризиків [5]. Статтями 21 і 22 Закону України «Про інноваційну діяльність» передбачалося стимулювання інноваційної діяльності технопарків шляхом встановлення податкових пільг. Проте чинність цих статей була поступово призупинена і у 2005 р. повністю скасована. Така політика скоротила надходження коштів до бюджету від проектів, викликала недовіру інвесторів і призвела до згортання діяльності технологічних зон в Україні. Часткове відновлення в 2006 р. попередньо ліквідованих в 2005 р. видів державної допомоги та запровадження нових не призвело до збільшення інвестицій і не сприяло відновленню та активізації їх роботи. Та обставина, що спеціальний режим оподаткування технологічних парків не був включений до переліку спеціальних податкових режимів Податкового кодексу України (Розділ XIV), свідчить про домінування фіскальних цілей у реалізації науково-технічної політики держави, що є неприпустимим стосовно таких інструментів інноваційного розвитку, які потребують певного терміну, необхідного для отримання позитивного результату реалізації проектів.

Перехід країни до економіки знань потребує активної участі держави, спрямованої на створення стабільних правових, матеріальних та організаційних умов функціонування важливого елемента інноваційної інфраструктури – спеціальних технологічних зон.

Література:

1. Kuznets S. Modern Economic growth: Rate Structure and Spread [Текст] / S. Kuznets. – New Heaven, 1966. – 104 р.
2. Костюнина Г. М., Технопарки в зарубежной и российской практике. [Текст] / Г. М. Костюнина, В. И. Баронов // Вестник МГИМО-Университета. – 2012. – №3. – С. 91-99.
3. Рубін. Е. Заздрість [Електронний ресурс] / Е. Рубін. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2013/04/17/371508/view>
4. Чудаєва І. Б. Ефективність функціонування технопарків України [Текст] / І. Б. Чудаєва // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2 (11).
5. Семиноженко В.П. «Сейчас в законодательстве ничто не стимулирует инновации» [Электронный ресурс] / В.П. Семиноженко. – Режим доступа : http://www.technopark-isc.com/index_ru.php?page=press&id=5.